

.....

zlugimas reiškia didėjimą kovos paties žmogaus su savo prigimtimi. Ir taip jis vertiamas pasistengti kiek imanidamas. Jis žūva, kad jis nepalaiko viršaus. Jis kyla ir išlieka, kad jis pasistengia. Ir tuomet pasveiksta jo prigimtis, atsigauna jo kalba ir vėloši. Kalba naujėja. Antraip ji žūva.

Bet smagiau būtų žmogui, jeigu tos kovos nebūtų reikalinga. Ir nepasidaritų tai, kad jis, nelaukdamas tokios prievartos ir tokio pastatymo prieš: žūt — būtų, tobulintūs tomis priemonėmis, kurios jām tiesiu keliu duotos.

Kalbos įbrukimas ir žmogaus pažanga

Dār žiauresniu būdu kaip kalbū maišimas atsiliepia į žmogū svetimos kalbos įbrukimas. Bet rodos, kad tie, kurie kitiems savo kalbā įbruka, nežino kā dārā. Nēra tai nuostabu. Mūsū āmziūje žmonēs taip menkėjo lėkštume ir žiaurume, kad tokiū giliau siekantiū ir jautriū dālikū pastebėti negāli. Todėl ir nemāto, kaip jie tuo kitus žmones skriaudia. Žmogus, kurs iš mažū dienū prātinams prie svetimos kalbos o negerai auginamas, taip, kad jo sāmonē pilnai prašvisti negāli, pasilieka visame, kas žmoniška, atgal nuo to paties laipsnio žmoniū, kalbantiū prigimta kalba. Pasirodo žiauresniais, stambesniais, arba pilni viliū, tampa melāgiais, apgavikais, ir tt.

O nēra tai pastebima tik tīrinētojuī, bet ir kiekvienām protingām žmogui. Jau girdint minimā žmogū kalbant, aiškėja, kas jis. Senovēs išmintingasis ne be priežasties sāko: „Kalbēki, jeib tave

.....

išvístiau“. Žmogus žemo žmoniškumo laipsnio sudarko ir kilniausią kalbą. Ką jis ir sako, vis jis apreiškia, jog jis yra menkos, blogos doros, augės kaip koks girinis. Tokiais Rytprūsijos gyventojai atrodo kitiems iš Vokietijos atkeliavusiems Vokiečiams.

Rytprūsijos gyventojai dažniausiai kalba vokiškai. O ta jų kalba dėl jos žiaurumo ir negražumo visur Vokietiu peikiama. Didžiausio Rytprūsų skaitiaus kraujas yra sudėtinis. Jis yra bene daugiausiai Prūsų (dingusių kaip tauta) ir Lietuvių bei Mozūrų kraujas. Prisdėjo mąžumas ir Vokietiu bei Fransų kraujas. Todėl ir Rytprūsijos žmonių atrodymas reiškia, jog jie ne Vokietiai. Taip vėl Bohemijoje tuluose kraštuose, kaip sako vienas mokslininkas, gyvena Vokietiai, kurie šneka Tšekų kalba.

Bet mišras kraujas vis dar šiek tiek sutinka su svetima kalba, kad prigimtoji ir nėra išmokta. Vienok kad Lietuviai arba kiti tū kraujo žmonės priima svetimą kalbą, tuomet dora labai menkėja. O liūdniausias dalykas tas, kad ne šis kalbos įbrukimas skaitomas to priežastimi, bet kaltinama ir peikiama tauta.

O tik ištikro visam tam yra kalta didesnioji tauta. Aiškiai galima išvisti šiek tiek sąmoningą jos norą. Arba tik veikia nėra tai tautos noras, bet geismas atskirų žmonių, kurie nori didinti savo valdiavą. O kadangi toji turi remties viena tauta, norina tą tautą padariti skaitlinga ir tuo galinga tarp kitų.

.....

Tauta irā gīvas kūnas. Toksai didēja augdamas. Todēl turētu tauta, kuri nori didēti, pasekti gamtos istātīmus. Turētū auginti sau daugiau vaikū. Ji gāli ir sāvinties kitū tautū kraujo. Gāli parsivesti moterū iš kitū tautū. Ir tuomet gālīma dār kalbēti apie gamtīnius palinkimus.

Bet kitas irā dalīkas, kad kitātautiāms ībrukama kalba, ir jie skaitomi tos tautos vaikais, kurios kalbā jie priēme irā. Reiškiasī taip jau nesveika dvāsia. Taip veikianti tauta nenori kantriai augti, bet ūmai didēti. Ira jī tikra svetnauda, didējimo troškīmu apsīrgusi.

Ir silpnoji tauta bus taip ilgai skriaudīama, kol jī nepasielgs kaip reikia. Iškeikīmu skriaudiantios tautos, nekantos sukēlimu nieko nepasiekama. Toks ēdīmas silpnosios tautos eis visai ramiai tolin. Nēsa nēra tik vien taip, kad galingoji tauta silpnaīai ībruka savo kalbā, bet tosios vaikai gana dažnai noriai meta savo kalbā ir griebiasi svetimosios. Žmonēs tikisi tuo garbingesniais tapsiā. Atrodīsīā, esā vaikais didios, garbingos, kadāngi galingos tautos. Todēl mokina ir savo vaikus svetimajā kalba ir gina jiems kalbēti tėvū kalba.

Kalboj, teisibē, atsispindina tautos kultūra. Bet kultūringesne kalba pasimokinus, dār nē vienas nēra tapes kultūros žmogumi. Vis reikia atsiminti, kad kultūra irā augimo dalīkas. Šiaip tereikētū vaikūt apauti užaugusio žmogaus batus, ir jis būtū jau užauges žmogus. O tik taip niekumet neatsitinka. Taip žemas žmogus pasimokindamas svetimos kalbos ir ja kalbēdamas, neiškila iš savo būties. Pa-

prastai, kaip aiškinta, jis grimsta. Gana žinomas yra doriškas ištautėlių silpnėjimas.

Vienok ir toks tautų santikis yra vikinams kiliimo ištātimo. Ir negali būti peikiami nei atskiri žmonės, nei tautos, kurios taip elgiasi. Tautos varžosi kaip gamtos galibės. O ir šiuo reikia pasakėti, kas jau kitur ištarta. Galingesnė galibė yra ta, kuri pareina iš augštesnės pasaulio gyvenimo srities. Ir lieka mažajai tautai tik vienas kelias. Tiek auginti savįje žmoniškumai, kad tas kuo-daugiau atsispindintų kalboje. Tuomet ta kalba nebus silpnesnė už kitas. Ji bus tinkama žmonių pažangai ir ji nebūs tosios ištātīmū naikinama, bet paremiama. Todėl norint prigimtā kalbā išlaikiti, tėra viena sālīga, būtent ta, žādinti savij tikrāji žmogū, kurs prigimta kalba apsireikštū ir jā pašventintū ir stiprintū.

❖ ❖ ❖ TAUTOS ISLIKIMAS. ❖ ❖ ❖

Tris sąmonės
laipsniai

Mūsų laike atsitinka žmonių ominėj visai nuostabus dalikas. Mānimas ir išmānimas visiškai kinta. Vos keli metai atgal buvo mokliška kiekvieno daigto atsiradimā suprasti iš priežastiū esantiū aplinkībese. Buvo bandoma taip aiškinti ir augmens augimā iš sėklos, givulio iš kiaušelio, ir tt. Ir vieni bei antri norėjo taip išdėstīti net tautū kilme ir išlikimā. Dārgi šiandien tūlū tikima, kad tauta atsirandanti iš draugiško gyvenimo viename krašte, iš ligiū istoriniū pritīrimū, iš priverstino bendro apsiginimo. Ir tt.